

Gdańsk 18.06.2025 r.

Jarosław Nocoń

Uniwersytet Gdański

Recenzja dorobku naukowego dr Anny Budzanowskiej, przygotowana w związku z postępowaniem w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego przeprowadzanym przez Radę Dyscypliny Nauk Politycznych i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Zgodnie z regulacjami artykułu 219 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, recenzja obejmuje opinię dotyczącą charakteru aktywności naukowej habilitantki, ocenę dotychczasowego dorobku oraz ewaluację osiągnięcia naukowego, pod względem jego wkładu w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji.

1. Aktywność naukowa

Pani Anna Budzanowska posiada bogate doświadczenie w działalności obejmującej obszar nauki. Jest ono także zróżnicowane zakresowo oraz dziedzinowo i obejmuje różne formy aktywności. Od sfery stricte badawczej, przez dydaktyczną i organizacyjną, aż do praktyki w sferze aparatu administracji państwowej implementującej określone cele polityki publicznej. Działalność badawcza dotyczy przede wszystkim historii idei oraz doktryn politycznych, a także sfery systemów politycznych i realizowanych w ich ramach polityki publicznych. W istocie, można te obszary badawcze ujmować, jako kontinuum problemowych zainteresowań habilitantki, obejmujące teoretyczny i praktyczny wymiar implementacji określonych idei politycznych w sferze praktyki społecznej i instytucjonalnej aparatu administracji państwowej. Z przedłożonej do opinii dokumentacji wynika, że p. Anna Budzanowska odebrała staranne wykształcenie kończąc z powodzeniem studia magisterskie na Wydziale Prawa i Administracji oraz studia doktoranckie na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ponadto habilitantka szczyty się ukończeniem Advanced Investment Program na SRI Stanford and Queen Hedvig Academy oraz Master of Business Administration w Gdańskiej Fundacji Kształcenia Menedżerów.

Działalność zawodowa realizowana była w ramach zatrudnienia w wielu uznanych ośrodkach naukowych w tym Instytucie Nauk Politycznych Uniwersytetu Śląskiego, Instytucie Polityk Publicznych Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Katedrze Badań nad Nauką i Szkolnictwem Wyższym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. W związku z podjęciem pracy, jako nauczyciel akademicki, habilitantka ma spore doświadczenie dydaktyczne obejmujące zajęcia w zakresie zagadnień dotyczących między innymi integracji europejskiej, a także sprawowania opieki promotorskiej w ramach prowadzonych seminariów licencjackich i magisterskich. Umiejętności dydaktyczne rozwijane były na różnych kierunkach i poziomie studiów stacjonarnych z uwzględnieniem szerokiego spektrum problematyki. Z pewnością istotnym walorem tych doświadczeń może być fakt, iż są one mocno związane z obszarem specjalizacji badawczej i praktyki organizacyjnej, co znacząco optymalizuje sposób wykorzystania zasobów badawczych.

Jednym z bardziej cenionych form aktywności naukowej są także staże w zagranicznych instytucjach naukowych, które pozwalają zdobyć unikalne oraz inspirujące doświadczenia ze środowisk o odmiennej proweniencji i kulturze pracy. W świetle deklaracji habilitantki miała ona okazję być dwukrotnie beneficjentką francuskiego stypendium finansującego pobyt naukowe w wiodących ośrodkach naukowych Francji. Niezależnie od tego, p. Anna Budzanowska wielokrotnie realizowała różne formy współpracy z uznanymi i prestiżowymi instytucjami oraz ośrodkami zagranicznymi, które przekonują o dużych kompetencjach naukowych na poziomie międzynarodowym. W mojej opinii, doświadczenie w tej sferze jest istotnym wskaźnikiem rozwoju naukowego.

Niezależnie od stricte akademickich form aktywności naukowej, habilitantka była zaangażowana w realizację ważnych projektów podczas pracy w aparacie administracji państwowej. Warto zwrócić uwagę, że w świetle zmian systemu szkolnictwa wyższego i kryteriów oceny dorobku kandydatów do stopni i tytułów naukowych, doświadczenia zdobyte na eksponowanych stanowiskach w instytucjach państwowych, mogą być także postrzegane jako wiedza i umiejętności praktyczne potwierdzające kompetencje przydatne dla samodzielnych pracowników nauki. W przypadku p. Anny Budzanowskiej doświadczenia w tej sferze są niezmiernie bogate i wiążą się ze współpracą z najważniejszymi instytucjami działającymi na rzecz rozwoju szkolnictwa wyższego i nauki. W ramach tych doświadczeń habilitantka pełniła funkcję dyrektora generalnego i podsekretarza stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego, gdzie realizowała szereg ważnych i odpowiedzialnych zadań w sferze wdrażania nowego systemu regulacji prawnych. Z pewnością wiedza i umiejętności praktyczne nabyte podczas sprawowania tych funkcji, są ważnym komponentem rozwoju habilitantki.

2. Dorobek naukowy

Podczas swojej kariery, pani Anna Budzanowska wypracowała okazały dorobek naukowy, udokumentowany szeregiem publikacji, zarówno w formie opracowań książkowych, rozdziałów w opracowaniach zbiorowych, a także artykułów i studiów naukowych oraz licznymi wystąpieniami na konferencjach i kongresach środowiskowych. Obejmuje on zasadniczo problematykę z zakresu historii idei i doktryn politycznych oraz administracji państwowej i realizowanej w ramach struktur instytucjonalnych polityk publicznych. W dorobku wykazane są także prace podejmujące zagadnienia organizacji i zarządzania instytucjami akademickimi oraz strategiami rozwoju systemu szkolnictwa wyższego.

Szczególnym obszarem zainteresowań habilitantki są idee społeczno-polityczne przełomu XIX i XX wieku we Francji. W tym zakresie wydanych zostało wiele artykułów naukowych oraz bardzo ważna w dorobku habilitantki książka, zatytułowana: Charles Maurras- Twórca nacjonalizmu integralnego, wydana w Krakowie w 2014 roku. Jest to solidne studium myśli politycznej, ale także udaną rekonstrukcją interesującej postaci komentatora i agitatora politycznego, jakim był tytułowy bohater. Znaczenie tego opracowania podkreśla fakt, iż nawet obecnie, jest to jedna z nielicznych prób całościowej charakterystyki nacjonalizmu integralnego, uwzględniającej kulturowe, społeczne i polityczne uwarunkowania jego genezy. Do tej samej grupy pracy należą publikacje podnoszące problematykę republikańskiej myśli politycznej Roberta Schumana i jego wpływ na powojenny porządek polityczny w Europie.

Autorka umiejętnie wykorzystuje przy tym analizę powiązań kulturowej specyfiki francuskiego systemu politycznego z tradycjami kulturowymi i ideami politycznymi innych krajów. W szerokim zakresie odnosi się także do porównań różnych projektów ideowych oraz konkurencyjnych koncepcji porządku społecznego. W publikacjach związanych z myślą polityczną autorka trafnie opisuje jak podziały ideowe wpływają na polaryzację społeczną oraz praktykę polityczną i formowanie poglądów poszczególnych grup społecznych w tym przede wszystkim monarchistów oraz zwolenników republiki. Niezależnie od wymiaru analitycznego, w wielu publikacjach dokonuje przydatnych dla analiz politologicznych, rekonstrukcji historycznych nastrojów oraz podziałów społecznych, a także instytucjonalnych przemian składających się na ustrojową transformację. Stanowi to doskonałe podłoże dla wyjaśniania specyfiki historycznych sporów wokół aksjologii współtworzącej podstawy ładu państwowego. W tym kontekście należy wysoko ocenić wrażliwość analityczną autorki, pozwalającą na identyfikację i syntetyczne wyodrębnianie oraz problemową konceptualizację problemów badawczych, wynikających z analizy historycznych prawidłowości procesów społecznych w określonych

uwarunkowaniach światopoglądowych. W mojej opinii jest to istotny komponent dobrze wypracowanego i dojrzałego warsztatu badawczego p. Anny Budzanowskiej. Pozwala on na podkreślenie znaczenia tych historycznych i kulturowych uwarunkowań w formowaniu mechanizmów politycznych i struktur państwowych, które są odzwierciedleniem procesów kształtowania się republikańskich tradycji nie tylko dwudziestowiecznej Francji, ale także współczesnej Europy.

Nieco odmienny charakter mają publikacje związane z zagadnieniami ustrojowymi i badaniami nad systemem nauki i szkolnictwa wyższego. Z reguły mają one charakter empiryczny i często koncentrują się na uwarunkowaniach implementacyjnych rozwiązań projektowanych w określonych regulacjach prawnych. Specyfika tych badań wydaje się mocno związana z praktyką administracyjną p. Anny Budzanowskiej oraz współautorów poszczególnych artykułów i studiów naukowych. Poruszana problematyka często jest komponentem analizy polityk publicznych w tym zwłaszcza procesów zarządzania instytucjami współtworzącymi system szkolnictwa wyższego w Polsce. Dotyczy to zarówno samych uniwersytetów i innych form szkół wyższych, jak i instytucji powołanych do ich administrowania, współpracy oraz nadzoru. Podejścia badawcze eksplorują inne niż w analizach myśli politycznej perspektywy teoretyczne i instrumentarium metodologiczne. W miejsce interpretacji i retrospektywnej analizy, zastosowanie tu znajdują podejście neoinstytucjonalne, formalno prawne oraz metody ilościowe. Teksty próby uchwycenia i antycypacji wpływu zmian legislacyjnych na funkcjonowanie administracji publicznej i efektywność procedur decyzyjnych. W mojej opinii większość z tych publikacji uwidacznia dobrą konceptualizację podejmowanej problematyki, czytelny wywód i konkluzyjność przeprowadzanych analiz. Pogłębione studia nad tekstami składającymi się na osiągnięcie badawcze autorki przekonuje, że wykazuje ona dużą świadomość złożoności zjawisk, które współtworzą główny wątek problemowy a także dynamikę i wielowymiarowość analizowanych procesów społeczno-kulturowych.

Na szczególną uwagę zasługują tu teksty charakteryzujące wdrażane instytucje będące wynikiem fundamentalnych reform strukturalnych szkolnictwa wyższego w Polsce. Analizują one wpływ zmian legislacyjnych na praktykę funkcjonowania administracji publicznej i jakość zarządzania uczelniami. Interesujące w tym kontekście jest zestawienie działalności praktycznej p. Anny Budzanowskiej w sferze wdrażania nowego systemu organizacyjnego uczelni wyższych, oraz późniejszych badań nad funkcjonalnością implementowanych rozwiązań instytucjonalnych. Do refleksji skłaniają między innymi spostrzeżenia i konkluzje z artykułu zatytułowanego *Impact of University councils on the core academic values of Polish universities: limited but benign*, gdzie przedstawiono opinię rektorów polskich uniwersytetów na temat skutków implementacji obecnej ustawy regulującej funkcjonowanie szkolnictwa wyższego. W świetle przedstawionych tu konstatacji rady uczelni są postrzegane, jako

nieszkodliwe dla tradycyjnych zasad, którymi rządzą się polskie uniwersytety, ale zarazem oceniane są jako nieefektywne i nieskuteczne w procedurach decyzyjnych. Szereg zawartych tu konkluzji prowokuje pytania o logikę transformacji strukturalnych ram administracji instytucjami państwowymi, nie tylko w zakresie szkolnictwa wyższego, ale także tych odpowiedzialnych za realizację zadań polityk publicznych w innych sferach życia społecznego. Jednym z takich zagadnień jest kwestia, dlaczego reformy instytucjonalne testowane są na „żywym organizmie” struktur państwowych, a nie poprzedzone laboratoryjnym lub eksperymentalnym badaniem ich funkcjonalności. Dzieje się tak nawet w sferze szkolnictwa wyższego, które jak można mniemać, posiada odpowiednie zasoby infrastrukturalne i osobowe, do weryfikowania funkcjonalności projektowanych rozwiązań, przed fazą właściwej implementacji w praktykę społeczną. Wydaje się, że dorobek naukowy i doświadczenie praktyczne habilitantki, predestynują ją do kompetentnych odpowiedzi na te fundamentalne dla sprawności administracji publicznej pytania.

3. Ocena osiągnięcia naukowego

Jednym z fundamentalnych elementów przygotowania opinii w procedurze habilitacyjnej jest ocena osiągnięcia, które zostało przedstawione jako podstawa wniosku. Pani dr Anna Budzanowska przygotowała do oceny osiągnięcie naukowe w postaci monografii zatytułowanej *Muślinowa rebelia. Kobiety libertynizm erudycyjny oświeceniowej Francji i jego tropy w tradycji feministycznej*. Lektura książki pozwala na sformułowanie przynajmniej kilku istotnych spostrzeżeń niezbędnych do opracowania opinii. Niezależnie od interdyscyplinarnego charakteru podjętej problematyki, bez większych wątpliwości można ją zaliczyć do przedmiotu badań nauk o polityce i administracji. Zawarte w opracowaniu dociekania wpisują się w chwalebne tradycje badań francuskiej myśli politycznej i oświeceniowych idei, realizowanych między innymi przez takich przedstawicieli polskiej politologii jak Jan Baszkiewicz, Bogdan Szlachta, Kazimierz Ujazdowski, czy Adam Wielomski. Każdy nurtu ideowy jest osadzony w określonych doświadczeniach społecznych powstających w określonych uwarunkowaniach historycznych. Ich całościowe uwzględnienie pozwala na holistyczną analizę dziedzictwa myśli politycznej, ale także na wielowymiarową strukturę kulturowego otoczenia, które jest fundamentem myślenia, postaw i działań w politycznej sferze życia społecznego. Dotyczy to także myśli osiemnastowiecznych francuskich wolnomyślicieli nurtu libertynizmu erudycyjnego a w szczególności zawartych w nich koncepcji odnoszące się do Kościoła i religii. Okres ten wydaje się mieć fundamentalne znaczenie zarówno dla analiz politologicznych, jak i innych dyscyplin zajmujących się meandrami ewolucji myślenia społecznego. Jest to bowiem czas emancypacji rozumu, który ukształtował fundamenty świadomości społecznej, na której uformowane są rozwiązania ideowe,

aksjologiczne i instytucjonalne współczesnego życia, w tym form politycznego zorganizowania społeczeństw zachodnich. Bez zbędnego wahania można zgodzić się z autorką, która podkreśla we wstępie, iż zagadnienia te mają istotne znaczenie dla współczesnych dyskusji o relacji jednostka–społeczeństwo–państwo z perspektywy kobiecej, tym bardziej, że zjawisko libertynizmu erudycyjnego jest jednym z mniej znanych i eksplorowanych źródeł w badaniach myśli politycznej. Faktycznie, ruch libertynizmu erudycyjnego nie jest najbardziej popularnym przedmiotem analiz wśród polskich badaczy idei politycznych. Podkreśla to nie tylko oryginalność wybranych źródeł wiedzy, ale także nowatorskie podejście do badań genezy i prekursorów współczesnego feminizmu. Obie te cechy przemawiają za dojrzałością warsztatu badawczego autorki, która nie ogranicza się do wykorzystywania źródeł głównego nurtu, ale śmiało i odważnie eksploruje meandry dziejów myśli alternatywnej, także na obszarach spenetrowanych tylko powierzchownie i raczej incydentalnie. Z tego punktu widzenia należy bardzo wysoko ocenić zarówno cele zamierzenia badawczego, jak ich znaczenie dla rozwoju dorobku dyscypliny.

W sposobie konceptualizacji przedmiotowej problematyki zarówno zastosowane pojęcia jak i sposób prowadzenia rozważań sprawia wrażenie dobrze przemyślanego, spójnego i logicznie skonstruowanego. Autorka rozpoczyna od doprecyzowania zakresu przedmiotowego, metodologii oraz charakterystyki preliminarów pojęciowo teoretycznych, niezbędnych dla uściślenia zakresu przedmiotowego i przyjętej perspektywy badawczej. W ramach tej części nie tylko zdefiniowano zjawisko erudycyjnego libertynizmu, ale wyodrębnione zostały także jego historyczne przejawy, meandry ewolucyjnego rozwoju i pryncypia doktrynalne uformowane na tle konfrontacji idei z praktyką społeczną. Ustalenia dokonane w tej części stanowią dobrze przygotowany grunt do kolejnych rozważań rozwijających wyodrębnione i analitycznie wyeksponowane konteksty problemowe. Obejmują one kilka węzłowych dla rekonstrukcji przedmiotowego nurtu ideowego, zagadnień. W tym kontekście autorka rozwija retrospektywną charakterystykę kulturowego podłoża dla formowania i rozwoju idei, główne formy jej przejawów, konfrontację z praktyką oraz jej skutki.

Autorka uwidacznia wrażliwość analityczną poprzez umiejętne wyodrębnianie kontekstów problemowych przedmiotowego zagadnienia. Potrafi sformułować i konsekwentnie prześledzić zależności genetyczne łączące realia epoki ze światem idei i ich subtelnie zróżnicowanymi interpretacjami. Precyzyjnie dookreśla konteksty analityczne, co umożliwia koncentrację na zagadnieniu problemowym a nie samej rekonstrukcji faktów historycznych czy treści ideowych. W konsekwencji w pracy dominuje analiza problemowa, a wartość badawcza nie ogranicza się tylko do deskryptywnie zrealizowanej faktograficznej rekonstrukcji. Wyeksponowanie specyfiki indywidualizmu, znaczenie wiary w potencjał rozumu, a zwłaszcza jej roli w rekonstrukcji aksjologicznego podłoża ładu społecznego jest dobrym podłożem dla

uwidocznienia wpływu przedmiotowych idei na współczesne przejawy kultury politycznej. Niewątpliwie bez osiągnięć cywilizacyjnych tego okresu, trudno byłoby zrozumieć specyfikę europejskiej mentalności, koncentracji na jednostce i jej prawach, a także czynników, które doprowadziły kraje europejskie do obecnych rozwiązań ustrojowych, jakie proponują współczesne demokracje deliberatywne.

Widoczna jest także wrażliwość autorki na kwestie feministyczne, które dominują w recepcji wywodu. W wielu miejscach charakterystyka narracji wydaje się zdradzać aksjologiczne zaangażowanie podkreślające normatywny kontekst postrzegania libertynizmu erudycyjnego. Stąd forma interpretacji może być niekiedy odbierana jako polemiczna, ale nie ze względu na poziom merytoryczny, lecz wartościujące opinie, które przeplatają konkluzywną analizę zawartości badanych materiałów. Równość płci, aktywizacja społeczną czy imperatyw politycznej partycypacji, to szczególnie mocno akcentowane idee, które z przenikliwością i wnikliwością są odnoszone do podstawowych wartości politycznych niezbędnych dla realizacji pełni praw obywatelskich. Szczegółne wyeksponowanie znaczenia wolnego dostępu kobiet do edukacji, jako jednego z kluczowych uwarunkowań postępu całego społeczeństwa ukazuje związki z współczesną podmiotowością kobiet i ich sprawczością w politycznej sferze życia społecznego

Autorski charakter podjętej refleksji podkreśla dobrana i autorytatywnie wyselekcjonowana literatura przedmiotu. Dotyczy to nie tylko publikacji pełniących rolę źródłowych zasobów dla podjętej problematyki. Odnosi się to także do opracowań, które stanowią socjologiczne i antropologiczne zaplecze dla uzasadniania formułowanych ocen czy wniosków. Przykładowo, w kwestii ukazania istoty transformacji kulturowej tego okresu, autorka odwołuje się do ustaleń jednego z ważniejszych badaczy, a jak się wydaje współcześnie nieco ignorowanych, zwłaszcza przez politologów, jakim był Mircea Eliade. Nawiązanie do koncepcji hierofanii w mojej opinii trafnie odzwierciedla ducha epoki, której znakiem rozpoznawczym jest emancypacja rozumu i racjonalności. Jednak nie oznacza to wyrugowania pozaracjonalnych komponentów świadomościowych a raczej zatarcie granicy między tradycyjnie wyodrębnionymi sferami sacrum i profanum. W tej perspektywie nauka i rozum encyklopedystów rości sobie prawa do statusu sacrum, podczas gdy wiara i afektywność zostały wplecione w prozę życia codziennego. To właśnie te procesy stworzyły podwaliny pod europejską kulturę prawno-polityczną, która w dużej mierze przyczyniła się do rozkwitu praw człowieka, odnowienia i reinterpretacji grecko-łacińskiego dziedzictwa intelektualnego, oraz indywidualistycznych trendów formowania podmiotowości politycznej. Na tej podstawie można także odczytywać współczesne podziały polityczne nie tylko w Europie, ale także w Polsce, gdzie spory ideowe uwidaczniają znaczenie podziałów opartych z jednej strony na autorytecie konserwatywnych tradycji, z drugiej zaś, na ideach racjonalnej emancypacji jednostek.

Bardzo dobrym i poznawczo cennym rozwiązaniem jest rekapitulacja, która pozwala na całościowy i synoptyczny ogłód doktryny libertyńskich erudytek. Przedstawiona w tej części synteza myśli, poglądów i postulatów przebudowy społecznej zawiera też elementy systematyzacji wiedzy o ideach i teoriach francuskich myślicieli oświeceniowych. W ten sposób podkreślona została realizacja zamierzenia badawczego obejmującego wyodrębnienie, rekonstrukcję i interpretację węzłowych poglądów, idei i składających się na intelektualne dziedzictwo libertynek erudycyjnych. Warto również podkreślić widoczną dbałość o zachowanie politologicznej perspektywy prowadzonego wywodu, co pozwala także wyeksponować wpływ rozwoju tej doktryny na formowane kierunki współczesnej myśli politycznej. Jest to istotny asumpt do pozytywnej oceny przydatności opracowania dla jego politologicznych eksploracji a także wkładu autorki w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji. Treść opracowania można bowiem traktować, jako unikalne kompendium usystematyzowanej wiedzy na temat ważnego, choć do tej pory stosunkowo mało popularnego nurtu myśli politycznej. Jego znaczenie wynika nie tylko z popularyzacji prekursorskich idei feministycznych, ale także znaczenia dla wysublimowania roli racjonalności w działaniu społecznych i politycznym.

Na osobną uwagę zasługuje warsztat pisarski autorki. Jest on bowiem swoistym rewersem warsztatu badawczego, dzięki któremu erudycja i świadomość metodologiczna znajdują odpowiednią oprawę i środki wyrazu, którymi można skutecznie dotrzeć do czytelnika. Już tytułowa metafora sugeruje wyrafinowanie ekspresji autorskich intencji, subtelnie wplecionych w kontekstowe zależności semantyczne między powabem i zwiewnością muslinu a dosadnie wybrzmiałymi desygnatami rebelii. Sposób konceptualizacji tytułowego zagadnienia uwidacznia przy tym świadomy zamysł wyrażony w tej przenośni. Autorka zdaje się misternie tkać wątek problemowy wykorzystując bogactwo interpretacyjne alegorycznych wyrażen uwydatnionych w tytułach poszczególnych części pracy. Dobrego wrażenia nie psują nawet, zawarte w cyfrowej wersji opracowania usterki edytorskie, jak niepotrzebne powtórzenia tytułów podrozdziałów 2.5 na stronach 117i 119, oraz zdarzające się niekonsekwencje w formach przypisów. W konsekwencji niezależnie od warstwy poznawczej, naukowych studiów i analiz, książkę jest interesująca a treść przyswaja się lekko, bez ciężaru naukowego żargonu.

Konkluzja

Zarysowane tu zaledwie formy aktywności zawodowej, a także ocena publikacji współtworzących dorobek naukowy dr Anny Budzanowskiej, w sposób przekonujący przemawiają za pozytywną oceną dotychczasowych wyników pracy akademickiej. Podobnie pozytywna opinia dotyczy przedstawionego do oceny osiągnięcia naukowego. W świetle przedstawionych powyżej uwag i spostrzeżeń uważam, że spełniają one ustawowy warunek wkładu do dyscypliny nauk o polityce i administracji. Dlatego rekomenduję dopuszczenie habilitantki do dalszych etapów procedury awansowej.

Jarosław Nocoń